

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

MÁTYUS ALIZ,

*a Magyar Művelődési Intézet**Szín című szakmai folyóiratának**főszerkesztője,**Wlassics Gyula-díj*

Az intézetben folyó szakfelügyeletnek köszönhetem – amelynek során engem is megkérdeztek –, hogy – másképpen, mint azt az ember munka közben teszi – átgondoltam területemet, az Intézet Szín című folyóiratának szerkesztését. Erről most annál is inkább szívesen adok számot, mert ezzel magamat is olyan helyzetbe hozhatom, hogy kitüntettként (Wlassics Gyula díjat kaptam) megszólalhatok, ahogy magam szólaltattam meg vagy gondoskodtam megszólaltatásukról azoknak, akik intézetünkben szakmai kitüntetésben részesültek az elmúlt hét év folyamán, amióta Földiák András – az akkori igazgató – javaslatára újtárra indítottuk, és Színeknek neveztük el az intézet lapját.

A szakfelügyeleti megkérdezés bennem is úgy „rántotta össze” a dolgokat (és tette világossá a feladatokat), ahogy az meglátásom szerint szintén megtörtént az általam szakfelügyelt három három hely közül kettőben a falvak művelődéséért felelős vezetőikkel – akikkel (épp ennek következtében) máig is eleven a szakmai kapcsolat.

Ami tisztán és jól elmondható volt a szakmai beszélgetés során, az az, hogy a lapnak van egy öt és fél éves előélete, s egy másfél éves fejlődéstörténete.

Előélete során azt a feladatot igyekezett teljesíteni, hogy bemutassa a szakmában a jelenségeket, módszereket, amelyek ösztönzők lehetnek, ennek érdekében került sor három megye bemutatkozására is (Baranya, Heves, Veszprém). Ebben az időszakban alakult ki az Arcképek rovat, amely eredeti elképzelésem szerint a szakma jelesei bemutatása, a szakma presztízse érdekében. A rovat mára aktuális rovat lett, s gyakran a szakma halottjainak szakmai szempontú értékelése. Az Arcképek rovat kiteljesedésének tekinthető a Kovalcsik József tematikus számunk, amelyben egy emberről, munkájáról, megvalósult elképzeléseiről (könyve: *A kultúra csarnokai*), és meg nem valósult terveiről (ami a szakma megújítását jelentette volna, az egykori szabad művelődés XXI. századi variációjaként) adunk számot.

A folyóirat előéletére az esetlegesség volt jellemző, s a főszerkesztő magányossága.

A folyóirat fejlődéstörténete a 6/3-as számmal kezdődött, amelyben megjelent Beke Pál igazgató – az igazgatói helyet megpályázó – munkája. Az intézet sosem volt pontos szakmai tervvel robbant bele a szakmába, és tere volt a koncepció meghányás-vetésének, s útja a megértésének, az elfogadásának, s a csatlakozásnak.

Magam a pályázatot felfogók, s az abban, valamint

Beke Pál: *Métóságkeresők* című könyvében leírtak szellemében dolgozni akarók közé voltam képes tartozni. Amely helyzetnek az első perctől kezdve élveztem előnyeit, mégpedig:

1. Felfogva, hogy az intézet igazgatója a társadalomfejlődés érdekében a szakma eszközeivel milyen társadalmi feladatot vállal magára, csatlakozhattam, s ezzel társadalomra orientált, s annak problémáit megláttatni tudó, s korrekciójának érdekében tenni akaró előlétem megtalálta folytatását.

Mindaz a szociográfia, regény és tanulmány, amit életemben megírtam, a kiválasztott témák (vidékről a fővárosba kerülő munkásszállói lányok: *Holnapon innen tegnapon túl*, Magyarország felfedezése sorozat, Szépirodalmi Kiadó; a méltóságuktól már-már megfosztott, de még úgy is *Maga-ura parasztok* ((és *uradalmi cselédek*, Tausz Katalin)): Gyorsuló idő sorozat, Magvető Kiadó; akiket zárt, értékrendet őrző falvaikban megmutatandónak, követendő példának szántam regényként megformálva a Faluregényben is, Magvető Kiadó), a velük és általuk felvetett problémák vagy láttatott épségek, s a tanulmányokban (Pusztafalu. Művelődéskutató Intézet) értelmezett társadalmi jelenségek, de a közművelődésben végzett gyakorlati munkám is (70-es évek, munkásszállásokon a megtartó közeget elvesztő, külső hatásra megtagadó fiatalok önmagukra találásának segítése) társadalomismereten alapuló, s minden mondatában és gondolatában értelmiségi szerepet felvállaló.

Ez az előélet értővé kellett, hogy tegyen egy olyan elképzelésre, amely a szakmából kiindulva ugyanazzal a szándékkal született, de találmánya, hogy él a szakma potenciális lehetőségével.

Ma közművelődésnek nevezett szakmánkat illetően Beke Pál azt állítja, hogy a szakma a megújulással nem csak újra megtalálja – utoljára a 70-es években betöltött – társadalmi szerepét, de most, éppen ezzel, egyúttal arra is vállalkozik, hogy úgy teljesít szolgálatot a társadalomnak, hogy ne betegségeit kelljen annak gyógyítania, hanem megelőzhesse, éppen szakmai tevékenysége által a betegségeket. A szakmát, s abból azokat, akiknek erre hajlandóságuk van, abban szándékolja befolyásolni, hogy szerepet vállaljanak ebben, mégpedig megteremtve szuverenitásukat, hogy másokért, érdekközösségükért, falujukért is tehessenek.

2. Meghallva a társadalmi programot kínáló szakmai hívó hangot, a nem szokásosat, mert társadalmi akarásait pontosan artikulálót, s mindazt, ami ezt gátolná, azt el nem fogadót, az ellen lépten-nyomon ágálót, a magam szerepében, az intézet lapjának szerkesztőjeként csatlakoztam, s elkészítettem egy francia tematikus számot (6/6), amelyből kirajzolódik egy fajtája a francia művelődési házi gyakorlatnak, és megmutatkozik a francia civil világ,

s így a lap előtár egy magyar lehetőséget. Pontosít. De minden számban gondoskodtam róla, hogy ez az újtó szándék hangot kapjon. A Kovalcsik-émlékszám is ezt az ügyet szolgálta.

Fontosnak tartottam a szakfelügyelet során is elmondani, s most is, hogy minden újat akaró, és köztük Beke Pál is, óhatatlanul belekerül egy szerepbe, amit nálunk a legpregnánsabban Ady Endre képviselt. Tudja, mit akar mondani, tudja, miért szólal meg, és persze nem tolerálja a társadalom, mert a hang túlságosan új, korai, érthetetlen, bántó. Hatvany Lajos érti. De mit tehet Adyért? Adyt aztán majd felfedezik, elismerik, s nagyon szépen temetik el. S él a verseivel, aki él. De ő mégiscsak költő volt. Beke Pál pedig társadalomfejlesztő, s ebben a minőségében neki a jelenben kellene tudni hatnia.

Az újtó szerephez tartozó kimondott szó – Ady esetében a sajátos hang – azokat bántotta, bántja, akik találva érezték, érzik magukat. Helyzetünkben azokat, akik meg vannak győződve munkájuk értelméről, s az mégsem olyan irányultságú, mint Beke Pál tervei. A harag az újtóval szemben jogos. Minden új és változtatást akaró ember egy ideig bántó a társadalom szemében.

Az az előny, amit attól a perctől kezdve élveztem, amikortól kezdve felfogható volt számomra a társadalom érdekében végiggondolt, s – általam is remélhetően – vé-

gigvihető szándék, belekerültem egy burokba, amit a társadalom érdekében tevék Magyarországon mindig is élvezhettek.

A lap a fejlődéstörténetében a 7/5-ös számig eljutott oda, hogy leírhatta első rovata elé: *A Magyar Művelődési Intézet műhelyéből*. Ehhez létre kellett, hogy jöjjön egy intézeti szellemi állapot, amely megsokszorozta a szellemi energiát és a szellemi teljesítményt. S ez az az előny, amelynek magam is élvezője vagyok. Miközben a lap készítésében sokszorosát dolgozom a korábbinak, közben novellák írására is inspirálok, mert a szellemi világ az ember körül teremtő. S hittel, hogy lehet, amikor annak látszott az ideje, még egy elméleti folyóirat beindításáért is minden tőlem telhetőt megtettem.

Máig tehát szakmai szellemi műhelye van az intézetnek. Nem kis dolog. Érti, és burkát felajánlani képes szellemi műhelye.

A környezetvédelemben néhány éve vaddisznóknak neveztek el egy embert, mert minden neki fontosért – ami melleleg a környezetünk érdekében országos érdek volt – úgy szólalt meg, ahogy egy vaddisznó ront elő. Én talán még azt a hangot is jól toleráltam volna. Mert azt gondolom, ha megszólalnak az ember mellett, szerencséje van. Én ezzel a szerencséjével szerkesztem a Szín című folyóiratot.

